

«горизонталізації», тобто зміщення акцентів на суспільні, соціогуманітарні сфери діяльності.

- 7) Церква, як сакральна установа, не повинна брати участь в політичному житті, партійній діяльності, що роз'єднує суспільство. Такої точки зору дотримуються всі пізньопротестантські конфесії в Україні. І все ж у баптистів, п'ятидесятників, адвентистів утверджується переконання про доцільність брати участь у суспільній, державній діяльності, а утримання від будь-якої політичної діяльності – обов'язкова вимога лише для штатних служителів церкви. Віруючі цих конфесій працюють у місцевих і центральних органах влади, балатуються, як кандидати, на виборах до місцевих рад і до Верховної Ради України.
- 8) Пізньопротестантські церкви все більше позицінують себе як українські, патріотичні, екуменічні. Вони сприяють утвердженню конфесійної рівноваги, толерантності й стабільності в українському суспільстві, виступаючи водночас проти національної обмеженості, шовінізму, расизму, екстремізму в будь-яких формах – світських і клерикальних.

7. ПРОБЛЕМИ ІСЛАМСЬКОГО СВІТУ НИНІШНЬОЇ УКРАЇНИ

Сучасна Україна належить до групи європейських країн, які мають власне корінне мусульманське населення. Іслам на теренах України нараховує понад тисячолітню історію. Але протягом тривалого часу релігія мусульман існувала на українських теренах в нелегальному стані, що й зумовлювало її занепад.

Нині в Україні спостерігається становлення мусульманських спільнот, але все ж існує велика низка проблем на шляху відродження цієї світової релігії. Насамперед звертає на себе увагу те, що ця конфесія не має в країні єдиної організаційної структури. Іслам до того ж не має у нас чіткої ієрархії подібної до християнських церков. Але, незважаючи на порівняно короткий період свого відродження, іслам в Україні вже постає як помітне розмаїття організаційних форм, що спираються як на місцеву традицію, так і на зовнішні джерела.

Нині в Україні офіційно діють чотири зареєстровані центри: Духовне Управління мусульман України (ДУМУ), Духовне Управління мусульман Криму (ДУМК), Духовний Центр мусульман України

(ДЦМУ) і Київський муфтїят. Останній став окремою централізованою мусульманською структурою України лише рік тому поряд з іншими, раніше зареєстрованими духовними мусульманськими спільнотами [Див.: Київський Муфтїят // Релігійна панорама. – 2007. - №3]. Проте поява ще одного духовного осередку не вирішить проблем українських мусульман. Річ в тому, що хоч якоїсь узгодженості між ними не існує, а це означає, що всі духовні управління проводять власний вектор діяльності на теренах релігійного простору України.

Мусульманські громади діють, як правило, у межах чинного законодавства, стоять на засадах української державності, не допускають проявів крайнього релігійного фанатизму та екстремізму. Водночас наявність в Україні кількох незалежних один від одного мусульманських центрів зумовлює суттєві суперечності між ними, зокрема боротьбу за лідерство у мусульманському середовищі, монопольний вплив на віруючих, одноосібне представництво мусульман як в Україні, так і поза її межами. Кожен духовний осередок намагається здобути першість різними шляхами: своїм прилученням до політики, до діяльності певних державних структур; будівлею мечетей; активізацією у сфері спонсорської чи благодійницької допомоги; відкритим невизнанням один одного і прагненням у різний спосіб довести свою єдиноправність на представництво українського мусульманства та ін.

Процес утворення самостійних духовних управлінь у деяких регіонах України набув тенденції розмежування мусульманських громад і об'єднань за національною ознакою, що може призвести до релігійно-етнічних конфліктів. Проте інколи керівники мусульманських громад не відкидають можливості спільного й узгодженого вирішення своїх проблем. Однак при цьому жодне з духовних управлінь не намагається визнати, що головною метою його діяльності є не боротьба за свій пріоритет в духовній сфері, а відродження мусульманської релігії, духовності, культури та традицій ісламу, забезпечення і задоволення релігійних потреб віруючих відповідно до ісламського віровчення.

До кола проблем становлення ісламу на теренах України входить ряд проблем: забезпеченням мусульманських громад культовими спорудами і висококваліфікованими кадрами священнослужителів; питання мови мусульманської проповіді; віднайдення матеріальної підтримки з боку іноземних фондів; налагодження мусульманської освіти тощо.

Однією з актуальних проблем буття ісламу в Україні є стан релігійних переконань (акида) сучасних віруючих мусульман: вони не

завжди відповідають ісламським нормам. Широких знань з ісламу бракує у більшості послідовників конфесії. Коран сприймається ними як Священне Писання, але прочитати його арабською мовою можуть далеко не всі вірні. При цьому вони слабо усвідомлюють зміст аятів Корану. За результатами соціологічного дослідження лише 21,56 % віруючих-мусульман розуміють хутбу арабською мовою, інші ж 73,68 % не розуміють її взагалі або ж розуміють частково [Корюшко Н.И. Мусульмане в украинском обществе: социологические исследования. – К., 2003. – С. 15].

З питання дотримання норм Шаріату (ібадату) українських мусульман можна умовно поділити на кілька категорій:

1. ті, що дотримуються ібадату повністю (наскільки це взагалі можливо в умовах світської, постатеїстичної держави);
2. ті, що дотримуються ібадату частково, зокрема моляться у мечеті тільки по п'ятницях або дотримуються посту тільки в останні 3-10 днів Рамадану;
3. ті, хто виконує лише окремі елементи ібадату кілька разів на рік, зокрема при відвіданні мечеті під час святкової молитви два рази на рік;
4. ті, що не дотримуються основних форм ібадату, але виконують окремі приписи Сунни, сприймаючи це як обов'язкову національну традицію, зокрема, влаштовуючи збори із читанням Корану (запрошуючи для цього спеціальну людину), з роздачею садака, або прославляючи Аллаха шляхом вимовляння окремих формул [Хайретдинов Д. Проблемы мусульманской семьи // Islam.ru];
5. тих, хто заперечує ібадат, але змушених дотримувати певних звичаїв із-за їх громадської значимості. Так, вони влаштовують одруження за шаріатом (нікях), а чи ж роблять обрізання хлопчиків (суннат) або ж поховання покійного відповідно з мусульманським ритуалом (джаназа).

Таким чином, можна констатувати, що серед сучасних мусульман існує дещо спотворене уявлення ісламу. В середовищі мусульман України спостерігається помітний вплив національних традицій (арабських, волзьких татар, кримських татар, азербайджанських та ін.). Можливо, що саме із-за цього й виникають конфлікти між духовними управліннями та окремими релігійними організаціями.

Під час виконання ібадату мусульмани зустрічаються переважно із проблемами такого характеру:

- ✓ як правило, із відсутністю можливості здійснювати молитву (салят) під час роботи на державних, а також і на багатьох

приватних підприємствах, не говорячи вже про армію, міліцію тощо;

- ✓ п'ятниця є робочим днем в Україні, а відтак здійснити п'ятничну молитву (джума) працюючому мусульманинові дуже складно; також і святкові дні мусульман часто припадають на робочі дні, що ускладнює відвідання ними мечеті. Мусульманам Криму в даному випадку простіше, бо ж, згідно рішення Верховної Ради Автономії від 26 березня 1993 року «Про встановлення святкових днів для громадян Республіки Крим, що сповідають іслам» і статтею 73 Кодексу Законів про працю України, перший і останній дні свята Ід аль-Фітр (Ураза-Байрам) визнані неробочими днями для мешканців півострова мусульманського віросповідання;
- ✓ на більшій частині території України майже не розвинена халяль-промисловість, тому проблемно купити м'ясо тварин, забитих за правилами Шаріату, а також інші халяльні продукти. В Росії, зокрема Комісія з міжнаціональних та міжконфесійних відносин Мосміськдуми, підтримується ініціатива щодо відкриття в столиці та області магазинів халяльної продукції. Рада муфтіїв РФ водночас розробила стандарт і порядок контролю над виробництвом та торгівлею продуктами, дозволеними до вживання в їжу мусульманам. Створено також Центр стандартизації й сертифікації халяль;
- ✓ у містах, де проживають мусульмани, недостатньо мечетей та ісламських релігійних центрів або ж вони взагалі відсутні. До встановлення радянської влади в Криму існувало близько 750 мечетей. До 90-х років м. ст. їх збереглося 68, але з останніх тільки 2 мечеті – у Бахчисараї та Євпаторії – перебувають у задовільному стані. Дійшло до того, що мусульмани Криму вже протягом багатьох років не можуть навіть одержати земельну ділянку під будівництво соборної мечеті в Сімферополі. Молебні в мусульманські свята проводяться в залі Будинку профспілок.

Взагалі кількість мечетей в Україні надто мізерна, якщо враховувати, що мусульмани України об'єднані у 1064 офіційно зафіксовані релігійні громади у різних областях країни. Нині українським мусульманам у спорудженні нових культових будівель допомагають Туреччина, Саудівська Аравія та Кувейт. В 2007 році Туреччина виділила майже 3 млн. доларів на відновлення мусульманських святинь Криму. Річ в тому, що внутрішніх ресурсів для задовільного розв'язання проблеми побудови мечетей в мусульманській

умми Криму не вистачає. Ось і доводиться звертатися за допомогою до братів по вірі за кордоном. Повільно вирішуються питання ремонтно-реставраційних робіт на об'єктах, які вшановуються віруючими. Окрім того, мусульманським організаціям не повернуто ряд культових споруд, що внесені до плану-графіку реституції культового майна, зокрема у Феодосії, Ялті, Сімферополі, Бахчисараї. Усе це, звичайно, продукує почуття етнорелігійної невдоволення, що має тенденцію до загострення. Цьому сприяє й зрима підтримка кримською владою діяльності Московсько-Православної Церкви, першочергове виділення їй земельних наділів, вирішення питань реституції та ін.

Але, не враховуючи функціональне значення мечетей, можна все ж констатувати, що процес їх побудови в Криму відбувається набагато динамічніше, ніж, наприклад, у Татарстані, де в розпорядженні мусульманських громад знаходиться приблизно 400 будівель. Відтак там одна мечеть припадає приблизно на 5 тис. осіб. Але, порівнюючи насиченість мечетями Криму з Туреччиною, Е.С. Муратова відзначає, що в останній забезпеченість віруючих мечетями є вдвічі вищою, оскільки в Туреччині одна мечеть припадає на 900 осіб [Муратова Э.С. Политологический анализ процесса возрождения ислама в Крыму. Канд. диссертация. – Симферополь, 2004. – С. 199].

Крім того, мусульмани України майже не мають своїх окремих цвинтарів. Інколи колишні їхні цвинтарі використовуються навіть як речові ринки (ситуація зі старовинним мусульманським кладовищем Бахчисараю –Азізлер”).

Проблемою в бутті мусульман в Криму є й те, що тут у багатьох школах у вигляді регіонального обов'язкового навчального компоненту вивчається історія православної культури; при цьому вивчення ісламу, як однієї із корінних релігій півострова, до загальноосвітніх шкільних програм не входить. Пропаганда православ'я стала водночас нормою для української влади в Криму: це відбувається й на телебаченні, і по радіо, і в пресі.

Крім перерахованих проблем, існують ще й деякі специфічні питання, характерні для будь-якої немусульманської країни, у тому числі й України. Це, зокрема, відсутність спеціалізованих розділених (для чоловіків і жінок) лікарень, санаторіїв, шкіл тощо. Хоч відзначимо те, що в цьому аспекті вже є деякі позитивні зрушення. Так, Укрзалізниця, з метою створення більш зручних умов проїзду, пропонує проїзні квитки в чоловічі та жіночі купе. Але це поки що і все. А ось в Росії, зокрема, вже функціонують мусульманські лікарні, де мусульман обслуговують за нормами шаріату. В Європі хоч і немає спеціалізованих лікарень для мусульман, де б хворі обслуговувались за

нормами шаріату, але існують лікарні, зокрема у Великобританії, де всім мусульманкам пропонуються лікарняні халати у вигляді довгого плаття і хіджабу. Бажаючи можуть додати ще нікаби (вуаль, що закриває обличчя) з вирізом для очей. Такий халат дає можливість пацієнткам не лише дотримуватись лікарняної гігієни, а й правил мусульманського благочестя [Новости. – 2006, 6 сентября // Islam Online].

Поява таких медичних центрів, звісно, сприяє дотриманню коранічних засад способу життя мусульманки, але не вирішує проблеми повністю. Тому фатва «Про лікування жінок лікарями-чоловіками» є важливою для мусульман світу. Згідно фатви, основним принципом лікування жінок лікарями-чоловіками є те, що якщо є лікар-жінка, то саме вона зобов'язана оглянути пацієнтку. Але якщо такої можливості немає, то пацієнтку може оглянути лікар-жінка немусульманка, а якщо й її немає, то вже лише тоді огляд може робити лікар-чоловік – мусульманин. У крайньому випадку огляд можна довірити й лікареві-чоловіку немусульманинові. Але тіло пацієнтки чоловік має право оглядати лише в межах необхідних для діагностування і лікування, відводячи за можливістю свій погляд від тіла пацієнтки. При цьому такий огляд пацієнтки слід проводити в присутності її близького родича чи чоловіка, або іншої жінки, яка заслуговує на довіру.

Одним з гострих питань для віруючих мешканців немусульманських країн є носіння хіджабу. Наприклад, мусульманки Європи вже протягом 10 років відстоюють в судах своє право на носіння хіджабу в державних установах, намагаються створювати там свої жіночі осередки. Але в Україні це питання так гостро не стоїть. Можливо, що це обумовлене тим, що більшість мусульманок у нас не працює, або ж особливостями етнічного ісламу (у волзьких татар покриття голови не є обов'язковим). В Україні також не вирішене питання оформлення документів, де б мусульманки були з покритою головою. До того ж, в нашій країні не існує жодного спеціалізованого магазину, де б можна було придбати традиційний жіночий мусульманський одяг. Стосовно жіночих об'єднань мусульманок, то в Україні вони існують і є активно діючими громадськими осередками. Мусульманки України представлені у Європейському форумі мусульманських жінок (EFOMW).

Мусульманські релігійні організації, як і переважна більшість конфесій України, мають серйозні проблеми із висококваліфікованими кадрами священнослужителів. Так, нині діючі в Україні мусульманські духовні навчальні заклади мають таку інституційність: ДУМК – 5 духовних навчальних закладів (217 слухачів), 69 недільних шкіл; ДУМУ – 38 недільних шкіл, один ісламський університет (79 слухачів);

Незалежні релігійні організації мусульман (НРОМ) – 6 недільних шкіл, один навчальний заклад (24 слухачі); Незалежний духовний центр мусульман України – один духовний навчальний заклад (6 слухачів), 10 недільних шкіл [Статистичний звіт Держкомнацрелігій України за 2007 рік.- С. 34-35]. Зваживши на такі показники мусульманської освіти, можна зробити висновок, що й надалі мусульманські громади будуть відзначатися дефіцитом священнослужителів, що також гальмуватиме відродження мусульманських традицій.

Ми вважаємо, що в Україні взагалі відсутня цілісна система ісламської освіти. Аналізуючи роботу наявних мусульманських навчальних закладів, можна прийти до висновку, що традицій в галузі освіти українська умма ще не набула. Тому більшість її духовних закладів працює за навчальною програмою, яка відповідає стандартам освіти мусульманських країн. У Криму в галузі вищої освіти домінують турецькі організації – Управління релігійними справами [Diyamet İşleri Başkanlığı – Діянет), Фонд Азіза Махмуда Хюдаї та релігійна громада (джемаат) Сулейманіа. Діянет також активно діє на рівні початкової освіти. У Києві ісламську освіту на підвищеному рівні надає ДУМУ. В Донецькому регіоні ініціатива в галузі вищої освіти перейшла під турецький контроль, після того, як у 1999-2002 роках вона належала АРРАЇДУ. Ця організація тепер є спонсором початкової мусульманської освіти у Криму та Києві. Започатковує роботу свого мусульманського університету Київський муфтіят.

Більшість духовних навчальних закладів мусульман має низький рівень релігійної освіти. Наявні, як на сьогодні, медресе не володіють, як правило, державними ліцензіями, а їх дипломи не визнаються державою. Окрім того, в більшості цих навчальних закладів відсутні кваліфіковані викладачі, частково їх запрошують із закордону. Отже, випускники медресе, як правило, мають не дуже високий освітній рівень. У більшості випадків тих, хто виїздить на навчання в зарубіжні країни, їх релігійні погляди формуються під впливом країни навчання (Туреччини, Саудівської Аравії, Лівії тощо), а відтак вони на українському тлі не завжди є адекватними.

У результаті кожен духовний центр українського ісламу – кримський Муфтіят, ДУМУ, Київський муфтіят, Донецький Духовний центр мусульман України – намагаються розвивати власну модель ісламської освіти [Див.: Богомолів О., Данилов С., Семи волос І., Яворська Г. Ісламська ідентичність в Україні. – К., 2005. – С.43]. Оскільки АРРАЇД з юридичної точки зору не є релігійною організацією, то він співпрацює з окремими мусульманськими громадами або

намагається налагодити співпрацю з найбільшими мусульманськими організаціями.

Мовна політика різних шкіл суперечливо взаємодіє з лінгвістичними уподобаннями різних аудиторій та відповідних політичних еліт. Успіх деяких арабських освітніх ініціатив значною мірою пояснюється відсутністю в них політичної чутливості до мови навчання та проповіді. Розширення функціонування кримськотатарської мови в публічній сфері є одним з основних пунктів програм національного відродження, яку провадить Меджліс. Останній, судячи з усього, розглядає релігійну службу (п'ятничну проповідь) та освіту як інструмент мовної політики, що фактично виключає з їх потенційної аудиторії переважно російськомовну більшість, насамперед молодь. Турецький мовний вплив, одним із каналів якого є релігійна освіта, є предметом гострої дискусії: дехто ставиться до цього толерантно, інші ж – негативно. При цьому аудиторія мусульманських проповідників та викладачів обмежена переважно тими, хто розуміє турецьку або арабську мову.

Аналізуючи навчальні програми мусульманських освітніх закладів, приходиш висновку, що моделлю більшості кримських медресе є турецькі ліцеї Імам-Хатип (Там само. – С. 45]. Концепція середньої освіти ДУМУ як для дорослих, так і для дітей розроблена за моделлю системи шаріатської середньої школи (*tanawīya šar'iya*), поширеної в арабських країнах.

Кримськотатарське керівництво усвідомлює, що багато проблем у сфері релігійного життя мусульман, з якими воно постійно зустрічається, спричинено відсутністю національних релігійних авторитетів. Тому воно вважає, що можливим виходом із ситуації може стати розвиток власної національної системи релігійної освіти шляхом поступового засвоєння турецького досвіду і знань. Але спроба створення вищих релігійних навчальних закладів за моделлю турецьких, зокрема факультету богослов'я (*İlahiyat*) на базі Індустріально-педагогічного інституту м. Сімферополя, виявилася невдалою. Представник Меджлісу в кримському муфтіяті Арсен Альчіков вважає, що кінцевою метою системи ісламської освіти має стати можливість випускати сучасного імама, який має поєднувати все в одному – і політика, і історика, а також «знавця національного руху», бути не менш освіченим, ніж служителі інших конфесій, зокрема православних [Там само. – С. 51].

Поява школи хафізів у Сімферополі, де відбувається професійна підготовка хафізів, тобто людей, які цитують Священний Коран на пам'ять,

є єдиним в Україні ісламським навчальним закладом подібного профілю. Тому, на наш погляд, можна сподіватися, що з'явлена школи хафізів послужить вагомим підґрунтям розвитку ґрунтовної ісламської освіти в Україні. Все це зрештою сприятиме залученню мусульман країни до світової умми. Самі лідери мусульманської спільноти вважають, що це лише початок великої роботи.

Для виправлення того складного становища, яке мають із кадровим забезпеченням священнослужителями мусульманські спільноти України, протягом останніх п'яти-шести років українські молоді мусульмани направляються на релігійне навчання за кордон – переважно до Туреччини, а також до Лівану, Лівії (Університет Джинан у Тріполі) та в Саудівську Аравію (Університет Медіни). Забезпечення релігійною літературою здійснюється в основному із Туреччини, Саудівської Аравії та Кувейту. Проте кількість тих юнаків, які можуть виїхати на навчання в зарубіжжя, є незначною. До того ж, і в часі це навчання тривале. Тому, як це слушно відзначає член Меджлісу Джебедет Куртумеров, «більшість сільських імамів є самоуками і недостатньо освіченими, звідси впливають небажані порушення, відхилення від законів Шаріату» [Цит. за: Богомолів О., Данилов С., Семи волос І., Яворська Г. Ісламська ідентичність в Україні. – С. 211]. Помітна диспропорція серед імамів спостерігається у віковій структурі. За даними ДУМК, близько 75 % імамів – це люди у віці 50-60 років і старші. Саме вони здебільшого не мають релігійної освіти. Посади імамів обіймають представники двох вікових груп – особи до 25 років та літні люди [Там само. – С. 51]. Ці дві категорії виявляють два різні світогляди і розуміння своєї ролі у суспільному житті, що іноді створює напруження у відносинах між ними.

Окрім проблеми мусульманської освіти, існують ще й інші, з якими українська умма стикається щодня. Так, в Україні, на відміну від інших європейських країн, відсутні можливості користуватися мусульманським громадам безвідсотковими вкладами й позиками, тому що більшість фінансових операцій простих громадян України проводяться через державний Ощадний банк, що має фіксовані відсоткові ставки, а, згідно Корану, відсотки (ріба) заборонені: «...Аллах дозволив торгівлю та заборонив ріст (відсотки – *Т.Х-о.*). Знищує Аллах ріст і зрощує милостиню ... Ви, що увірували! Бійтесь Аллаха і залиште, те що залишилось від росту, якщо ви віруючі» (Коран 2: 275-278). Тому мусульмани України, не маючи змогу користуватись ісламськими банками, видають відсотки на добродійність.

Про деяку нормалізацію релігійного життя мусульман свідчить поява можливості для здійснення хаджу – паломництва до Мекки й

Медіни. Від початку 90-х років м. ст. у хаджі побувало близько 400 осіб з України. Проте останнім часом все ж викликає занепокоєння ситуація, що складається навколо паломництва мусульман з України до святинь ісламу в Саудівській Аравії. Вище державне і духовне керівництво цього Королівства дотримується вибіркового підходу при визначенні пільгових турів для паломників з України. Пріоритети при цьому ними надаються лише тим мусульманським кримськотатарським спільнотам, які орієнтуються на зовнішньополітичний курс цієї країни, підтримують зміст і спрямованість доктрин мусульманських центрів Саудівської Аравії. В такий спосіб паломництво мусульман стає інструментом вагомого впливу на релігійно-політичну орієнтацію віруючих мусульман, особливо кримського регіону, які щорічно складають понад 80 відсотків від загальної кількості паломників з України [Див.: Здіорук С.І. Україна, Іслам, Європа: сучасний світовий контекст // Іслам і Євро інтеграція: проблеми і перспективи. – К., 2006. – С. 112].

Однією з болючих проблем релігійного життя послідовників ісламу України можна вважати також мізерну кількість мусульманських програм на телебаченні й радіо України. В Криму працює кримськотатарський телеканал АТР, але поки що його робота дещо обмежена: основною проблемою тут є кадри [Мусульмани України // Релігійна панорама. – 2006. - №8-9. – С. 19]. Кожну неділю вранці на каналі УТР виходить програма –“Мінарет” та розпочинає свою роботу в Україні саудівський телеканал –“Мекка”. Наявність таких каналів надасть можливість розкрити духовно-етичні та гуманістичні цінності ісламу, викрити штучно створені міфи про іслам як релігію екстремізму, дасть можливість відокремити поняття екстремізм і тероризм від мусульманської релігії.

Тривалий час в Україні не існувало мусульманських газет і часописів. Останніми роками дещо регулярно видруковується російською мовою газета „Аррайд”, з певними затримками виходить орган ДУМУ „Минарет”. Київський муфтіят оприлюднює себе в часописі „Дуслик”.

В цьому параграфі ми означили лише основні проблеми, з якими зустрічаються мусульманські спільноти України у своєму повсякденному житті. Більшість проблем пов’язані з відсутність освічених імамів, що, зрозуміло, веде до неосвіченості української умми. Низький рівень знань з ісламу є однією з передумов того, що віруючі мусульмани порівняно легко піддаються різним агітаціям, стають прихильниками такої організації як Хізб-ут-Тахрір або членами груп ваххабітів чи хабашитів. Зрозуміло, що це загрожує самотньому ісламу як кримських, так і волзьких татар. Водночас відсутність

телепередач, газет з мусульманської тематики веде до неадекватного сприйняття ісламу пересічними громадянами та навішування на цю світову релігію різних ярликів засобами масової інформації.

8. РЕЛІГІЙНІ МЕНШИНИ УКРАЇНИ: СТАН І ПРОБЛЕМИ

Демократичний державний і суспільний курси свого розвитку, який обрала Україна, визначили її релігійне багатоманіття, де чільне місце посіло таке помітне у духовному житті суспільства явище як релігійні меншини, що відіграють неоднозначно важливу роль у формуванні нової системи ціннісних орієнтацій. Всі ці зміни відбуваються на тлі глобальних трансформацій у сучасному світі, який стає все більше відкритим до взаємодій і взаємовпливів між різними його елементами, плюралістичним і мультикультурним, в якому вільно співіснують різні релігійні традиції. Водночас в ньому спостерігаються прояви дискримінації певних груп людей, які називаються меншинами. Все частіше меншини відчувають на собі політичний, культурний, економічний та фізичний гніт, а то й геноцид.

На тлі цих загальносвітових тенденцій і процесів у релігійно-меншинному бутті Папа Бенедикт XVI і Патріарх Варфоломій I вважають, що Євросоюз повинен стати на захист прав релігійних меншин [Див.: www.in-alusta.ru/sn_new/545].

Звичайно, загальносвітові процеси безпосередньо чи опосередковано позначаються на бутті релігійних меншин в Україні, впливають на характер їх діяльності, а відтак - і на ставлення до них з боку держави, суспільства, громадян, релігійних більшостей. З іншого боку, внутрішня релігійна, культурна, економічна та політична ситуація в державі й суспільстві формують унікальність та неповторність феномену релігійних меншин, детермінують специфіку їх функціонування, дій і взаємодій.

Варто зауважити, що в національному законодавстві термін «релігійні меншини» відсутній. Цей термін вживається в міжнародних правових документах, які визнала Україна. Зокрема, в «Декларації про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин» [Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 18 грудня 1992р.) та в Резолюції Комісії з прав людини ООН від 3 березня 1995р. «Права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин»].